

„Az emlékek hidak a múltba,
az álmok pedig hidak a jövőbe.”
(Irmgard Erath)

Tradíció és nyitottság – a megújulásra kész közösség

1. A „Nálunk ez mindig így volt” és a „Mostantól minden más lesz” küzdelme

Az ember életében nagyon fontos, meghatározó elem ez a kettősség: tradíció és nyitottság. Egyben ez az egyik legnagyobb kihívás is mai keresztény életünkben. A kérdés aktualitását igazolja egy kortárs pszichológus következő gondolatmenete is:

„A mai keresztény gyülekezeteknek nagy kihívást jelent a 21. század változásaihoz, igényeihez, szükségleteihez való igazodás. A folyamatos alkalmazkodás és megújulás, a nyitottság és rugalmasság mellett szükség van azokra a stabil pontokra, melyek a keresztény, éppen ezért szent és megváltoztathatatlan identitásunkat képezik, és azokra a hagyományokra, melyek a felekezeti gyökereket és hovatartozást erősítik. A változás és változatlanság, a dinamizmus és a stabilitás kérdése komoly gyakorlati problémákat vet fel. Ki és mi vagyok én? Kik vagyunk mi? Mi képezi az identitásunk megváltoztathatatlan alapjait? Mi a hagyományok és tradíciók szerepe az identitás kialakításában? Hogyan történik a változás? Mit jelent az innováció, a kreativitás a gyülekezetek életében?”

(http://epa.oszk.hu/03500/03556/00040/pdf/EPA03556_szolgarars_2016_1_022-026.pdf Letöltés: 2019. 10. 24.)

Sokféle szinonim kifejezést is mondhatnánk hasonló szópárként a tradíció és nyitottsághoz: a régiek és az újak, tradíció és innováció, a régi gyökereink és az új hajtásaink, a múltunk és a jövőnk, örökségünk és reménységünk, visszatekintés és előrenézés, veretes értékeink és a modern kor kihívásai. Kicsit mindegyik szópárnak van egy sajátos specialitása is, de az alapkérdés egyik esetben sem más, mint az, hogy mennyit veszünk át a múltból és mit engedünk be az életünkbe a jövőből. Minden élethelyzetben valamilyen formában ebből vizsgálunk, hogy hogyan kezeljük ezt a kettősséget és mennyire sikerül megtalálni egy működő egyensúlyt velük kapcsolatban.

Maga az alapkérdés is mindig ugyanaz: mihez ragaszkodunk mindenáron és mire vagyunk nyitottak és készek, hogy újként közel engedjük magunkhoz, és engedjük, hogy az életünk része lehessen az új. Hatni mindkettő tud ránk, csak az a kérdés, hogy melyik élethelyzetben éppen melyik az a kettő közül, amelyik jó irányba, a fejlődés felé indít el bennünket. Melyik tart meg? Melyik motivál jobban? Melyik ad éppen akkor erőt? Melyik visz tovább?

Egyébként éppen ez a folyamat az identitás képzésünk fontos területe, ahogyan a múlt és a jövő kapcsolatát meg tudjuk élni a személyes fejlődésünk során. A mi kérdésünk most az, hogy mit ad ehhez az egyház és mi mit adhatunk az egyház keretein belül egymásnak, hogy a keresztény felnőtt identitásunk egészséges és érett lehessen.

A hitünk megélésében is fontos szerepe van ennek a kettősségnek. A keresztény ember életének mindennapi küzdelme is erről szól. Meg tudunk-e még maradni méltó módon az örökölt hagyományainkban úgy, ahogyan az eddig is volt az életünkben, illetve van-e bennünk ele-

gendő nyitottság arra, hogy keressük az új értékeket is, és egyre intenzívebben odafigyeljünk azokra a változásokra, amik elérnek minket, mert közben újulni is szeretnénk.

Elengedés és befogadás is ez az egyensúly. Ragaszkodás és felfedezés is. Hol az egyikre van inkább szükségünk, hol pedig a másikra. Van, amikor mindkettőt szeretnénk szinten tartani, a régit is és az újat is. Vajon sikerül-e ez? Min múlik, hogy lehetséges-e ez?

2. Tradíció és nyitottság az egyház aktuális hangjában. Milyen a hallásunk?

Isten igéje is ezzel a kettős irányultsággal érkezik meg hozzánk minden prédikációban. Minden igehirdetés végül is egy aktuális felhívás (kezdeményezés), egy megújított megbízás, más és más módon és tartalommal, de mindig benne van egyfelől egy klasszikus hang a régi érték megőrzésére, másfelől pedig egy új, modern hang a vállalás elkezdésére bátorító üzenetként.

A kérdés itt is az, hogy melyikre és milyen mértékben van hallásunk. Van-e egészséges, kifinomult keresztény hallásunk ma ilyen értelemben? Erre a képességre nagy szükségünk van ahhoz, hogy elérjük egy megújulásra kész egyház valóságát.

Egyrészt ma is figyelmeztet a folyamatos (hűséges) igehirdetés az egyházban arra, hogy léteznek örök értékek, amiket kötelesek vagyunk megőrizni és „eredeti állapotukban” továbbadni. Másrészt pedig halljuk azt, hogy meg kell ismerni és fel kell vállalni a teljesen új helyzeteket és eseményeket, mert a mában, a jelenben csak így leszünk partnerei és társai a ma élő embereknek. Nem más ez, mint a jelenben élő egyház valósága, amit Hans Küng is megfogalmazott:

„Ha az egyház hű akar maradni saját lényegéhez, akkor éppen nem szabad múltját mereven tartósítania. Az egyház is a történelem része, ezért változnia kell, hogy a szüntelenül változó világban, amely csak jelenében és nem múltjában él, küldetésének lényegét betölthesse.”

(Hans Küng: Mi az egyház? Fordította: Tekus Ottó Kódex Nyomda Győr, 2001. 33.o.)

Keresztény testvérei is csak akkor lehetünk felelősséggel a kortársainknak, ha bátran megismerjük, elemezzük és tanuljuk a mai kortársaink életét és küzdelmét napról-napra. De képesnek kell lennünk arra is, hogy az Újszövetség egyházának egyedül álló értékét transzponálni tudjuk a mai világunkba, le tudjuk fordítani a jelenünkbe. Erről szintén ír Hans Küng:

„Így tehát az Újszövetség egyháza, amelyben Jézus Krisztusból fakadó eredete következtében az egyház már lényege teljességével jelen van, az az eredeti terv, amelyet nem másolunk, hanem a mi időnk számára lefordítanunk kell. Ez az eredeti terv nem lehet semmi más, csak az Újszövetség egyháza.”

(Hans Küng: Mi az egyház? Fordította: Tekus Ottó Kódex Nyomda Győr, 2001. 33.o.)

Ha ezt az őszintén érdeklődő, 21. századi felebaráti közelséget nem vállaljuk, akkor egyre inkább elszigeteltek és magányosak leszünk a saját életünkben is, valamint a kisebb és nagyobb sugarú társadalmi környezetünkben is. Távolorodunk az „eredeti terv” világtól, az „Újszövetség egyházától”. Krisztus tanítványaiként mindig keresnünk kell az élő kapcsolópontot, a találkozási alkalmat és a megszólítás lehetőségét a társainkkal ma is. Evangéliumot képviselni, hirdetni és megélni e nélkül nem lehetséges. E nélkül élettelen és önmagának való lesz csupán az egyház élete. Átadni is csak naprakész és friss, aktuális és mai hangon lehet Isten

igéjét. Hangot adni is csak felkészülten és megalapozottan lehet. Hangot fogadni is csak az tud, aki érdeklődik, kérdez és keres.

3. Mennyire ad lehetőséget az egyház ma a „társas életre”?

Az egyházban néha kifejezetten nehezünkre esnek a modern korunkban egyértelműen szükséges küszöbátlépések. Inkább bezárjuk az ajtóinkat és biztonságra, sőt sok esetben éppen az elérhetetlenségre törekszünk, a bezárkózásért nagy erőmegfeszítéseket teszünk. Ezt nevezhetjük finomabb kifejezéssel individualizációnak, vagy erősebben megfogalmazva önzésnek. Szaporodnak az őrző-védő szolgáltatások és a biztonsági eszközök körülöttünk, és ha nehéz is beismerni, de fogynak a bizalomra, az egymás megóvására és féltésére irányuló őszinte közösségi törődések, odafigyelések és gondoskodások.

Ebben a gyorsan változó világi környezetben nem mindegy, hogy az egyházi légkör milyen példát mutat és mire indít ma minket. Vajon képesek vagyunk-e arra, hogy a keresztény közösségekben elinduljon egy a nyitottság felé irányt vevő életforma, ahol újra tudjuk tanulni és tanítani a korai keresztény kapcsolatok legfontosabb jellemzőit: segítség, támogatás, befogadás és megértés Krisztusban.

Már Luther is figyelmeztet arra a két kőtábla kapcsán, hogy a kereszténynek ne akarjanak egyedül lenni és csak önmagukkal foglalkozni.

„Mert az első tábla hitet és istenfélelmet parancsol. A második ugyanezt mondja ki és magasztalja az emberek előtt. Erről pedig beszélni kell az embereknek, nem a sarokba elhúzódni és elbújni. A második tábla arra int, hogy felebarátainkkal jól kell tennünk, ezért csatlakoznunk kell hozzájuk, nem pedig kerülni őket. Hát nem látod, hogy Krisztus Urunk is társas életet élt, amikor a földön járt? Nemigen volt egyedül, mindig nagy sokaság gyűlt köréje, sok zajjal és tülekedéssel; csakis akkor volt egyedül, amikor imádkozott.”

(Luther megmondja Válogatás Luther asztali beszélgetéseiből. Luther Kiadó, Budapest 2018. 174.o.)

Mennyire tudjuk megőrizni egymást a közösségeinkben? Milyen mértékben vagyunk jelen a másik ember életküzdelmében az aggódásunkkal, a féltésünkkel és az empátiánkkal? Mennyire érezhetünk meg ma egymáshoz a bajainkkal, gondjainkkal vagy az egészen konkrét egyéni félelmünkkel a jövőnkkel kapcsolatban? Megosztjuk-e ezeket az érzéseket és küzdelmeket? Ki tudjuk-e mondani ezeket? Van-e olyan kommunikációs kultúránk egy gyülekezetben, ahol jelen van a fogékonyság és az érdeklődés az életnek ilyen kényes kérdései iránt?

Az alapvető keresztény értékek ma sem változnak. Ezek egyértelműen a krisztusi tradíció kincstárában egymás mellett vannak a polcon: szeretet, hűség, megbízhatóság, bizalom, a jövőben bizakodó reménység és a mindig megújuló hit.

Ezek csak akkor lesznek élő valóságok bennünk és körülöttünk, ha aktuálisan és a mai életünk gyakorlatában észrevehetőek és kitapinthatók. Le kell emelni őket a polcról. Kézbe kell venni és nézegetni is illik ahhoz, hogy át tudjuk adni valakinek körülöttünk.

Minden kötődésünk és minden közösségünk is csak attól lesz keresztény, ha bennük ezek a régi és klasszikus keresztény karakterjegyek megtalálhatóak lesznek ma is, ha lehet rájuk számítani és építeni. Ha fennmaradnak, ott rekednek ezek a szószékeken, ha beszorulnak a nyomtatott sajtó oldalaira, vagy ha csak népszerű, hangzatos feliratokká válnak a társadalmi

nyilvánosság előtt, akkor semmit sem tudnak segíteni a konkrét emberi élet küzdelmeiben. Nem leszünk társak a kétségbeesésben vagy éppen az elbizakodottságban. Ha erőtlenekek vagyunk, de ha túlzott önbizalomban, önteltségben szenvedünk, egyaránt arra van szükségünk, hogy szembesüljünk a kereszténység tiszta és eredeti normáival. Legyenek ezek figyelmeztető táblák! Legyenek visszahívó kiáltások! Legyenek ébresztések a szó szoros értelmében! Indítsanak a Luther által is megfogalmazott „társas élet” felé a modern kor gyülekezetében is!

Ezekhez lehetséges ma is a visszatérés. Ezeken keresztül lehetséges a megújulás is. A nagyon modern, nagyon szuper, a megasikerekben teljesen elvakult és – ahogyan mondani szoktuk – „totálisan elszállt” életeknek is itt nyílik lehetőségük a gyógyulásra, a változásra és az újkezdésre. Minden elszakadáshoz nagy erő kell. A legkisebb lemondáshoz is nagy energia szükséges. Minden rossz beidegződés elhagyásához is nagyon sok energiára van szükségünk. Egy felszínes, túlzottan telített és mégis fájdalmasan kiürült életnek nem könnyű újra elkezdni egy csendesebb, megtisztultabb és áldozatkészebb életformát felvállalni. Ma egyre többször lehet felfedeznünk azt, hogy a túlzott felhalmozásban, a nagyon nagy vagyonosodásban irreálisan, „beteg” meggazdagodott élet tud nagyon hamar, szinte pillanatok alatt üressé és kibírhatatlaná válni. Kiegészítés, elbukás és zuhanás szinte törvényszerű ebben a helyzetben. A gyülekezet közösségében lehet erőforrásunk arra, hogy egymás életét védjük, féltjük és óvjuk egy működő szeretetközösségben.

4. *Hogyan érezhetjük ma még magunkénak az újra felfedezett tradíció kincseit? Látogatás egy rejtélyes kincstárban*

A hagyománynak, a tradíciónak két arca van Reuss András professzor megfogalmazása szerint. Nyilván a mi gondolatmenetünkben az első arcról leírtak a megszívlelendők.

„A hagyomány két arca. A hagyomány szó kétféle jelentést hordoz és kétféle érzést kelt bennünk. Az első: kincstár, amelyben kipróbált és ezért feladhatatlan dolgok, létfontosságú értékek halmozódtak fel. Áhítatot kelt a szemlélőben, máig ható erőt érzünk benne, életet formál. Ezért az otthon biztonságát kínálja, és annak melegségével tölt el. A második: lomtár, amelyben értelmetlen kacatok vannak, amelyekkel nemcsak nem lehet mit kezdeni, de ártalmasak is az egészségre. Legföljebb az egykori erőnek az emlékét idézi, inkább fojtogat és bénít. Az első segít és szárnyakat ad, a második rabságra emlékeztet. Az első esetben maradéktalanul azonosulni tudunk vele, és ez szívből fakad, a sajátunknak érezzük, mintha magunk találtuk volna ki, és nem is tudnánk másképpen élni. A második esetben olyan a hagyomány, mint az ünnepi alkalomra felöltött régi viselet, amely lehetőséget ad, hogy beleképzeljük magunkat a régiek életébe, de azt élni mi magunk már nem akarjuk.”

(https://teol.lutheran.hu/tanszek/rendszeres/munkatarsak/ra/2004_hagyomany%20teol%20ertelmezese.pdf Letöltés:2019. 10. 24.)

A tradíció egészséges jelenléte (a kincstár kép) sokszor megvéd és megőriz attól minket, hogy ide-oda keveredjünk az életünk során mindenféle túlkapások, megtévesztések vagy éppen elkábítások hatására.

Nem véletlen, hogy ma egyre többen és egyre komolyabban keresik és kutatják az eleik életét, gondolkodását vagy viselkedését a fennmaradt emlékek és a még létező elbeszélte narratíva felhasználásával. Rejtetten talán, de egy igazi kapaszkodó keresés van jelen ebben a folyamatban. A labilitásban, a bizonytalanságban szükség van egy stabil pontra. Lehet ez nagyon

régi, mégis elemi erővel ható érték. Van vágy bennünk arra, hogy a gyökereink, az eredetünk irányából megismerjünk megtartó értékeket és megmentő kincseket.

Egy szülőnek vagy nagyszülőnek hihetetlen nagy szerepe van ma abban, hogy a felnövekvő generáció hogyan néz majd körül a világban, hogyan viselkedik és hogyan keresi és ápolja majd a hitét is, mint egy keresztény közösség következő nemzedéke. Ennek a nevelésnek, formálódásnak külső és fontos kerete az, ami ma az iskolákban, diplomokban vagy gyülekezeti központokban hitoktatásként történik.

De a leghatásosabb és a megmaradó „tananyag és tanítás” mégis az, amit a szülők, a keresztülők vagy a nagyszülők „előélnek” és bemutatnak a mai gyerekeknek, fiataloknak. Amit rajtuk keresztül megéreznek, kitapintanak és belélegeznek. A család belső lelki nyitottsága hatalmas kincs. A gyülekezet tagjainak őszinte nyitása a fiatalok felé nagyon fontos értékőrző és új értékteremtő erő ma. Egy-egy ilyen egymás felé őszintén nyitott beszélgetés, egy-egy ilyen elfogadó gesztus óriási érték a felnövekvő generációk életében.

5. *Hogyan képezhet érett keresztény identitást a mai egyház és benne a gyülekezet? A múlt és a jelen egészséges összekapcsolódása*

Az identitásképzésnek van egy nagyon fontos helye és lehetősége a keresztény közösségekben. Ennek az igazi záloga éppen az a generációs egymás mellett élés, amit részletesen kifejt Dr. Péter-Szarka Szilvia debreceni pszichológus: *Mentés másként. Identitás, tradíció, innováció a 21. századi keresztény gyülekezetekben* című tanulmányában.

„Nincs stabil identitás a múlt és a jövő összekapcsolása és a krízis-elköteleződés jelenléte nélkül. Mit jelent ez a gyülekezetekben? A múlt ismerete nélkül nincs jövőépítés, az idősebbek ismerete nélkül nem ér semmit a fiatalok jövőbe tekintése, de a múlt sem ér semmit önmagában a jövőbe nézés nélkül az identitásképzés folyamatában. Megkerülhetetlen a generációk közötti párbeszéd, mely nem a kizárólagosság és legyőzés, hanem csakis az együttműködés alapján működik, hiszen a folytonosság és azonosság érzéséhez arra van szükség, hogy az identitást többé-kevésbé mindenki magáénak érezze.”

(http://epa.oszk.hu/03500/03556/00040/pdf/EPA03556_szolgatars_2016_1_022-026.pdf Letöltés: 2019. 10. 24.)

Erre az együttműködésre nyílik lehetőség a megújulásra kész gyülekezetben. De nemcsak gyülekezetben vagy egyházban, hanem családban, baráti közösségekben, vagy éppen a személyes életünk útján is. A megtapasztalt, személyes hitélmény átélése és az ebből fakadó őszinte elszánás éppen a másik ember életének felelős vállalása irányába, a keresztény küldetés kihagyhatatlan területe.

Azért is fontos ez, mert ma általánosan tapasztalható jelenség, hogy egy krízis után nem felelősségvállalás, újjáépítés következik, hanem egyszerűen továbblépés, kilépés a kapcsolatból, ha úgy tetszik a „múltból”. Adódik egy probléma családban, házasságban vagy párkapcsolatban, akkor nincs igazán akarat és elszánás az együtt töltött idő átgondolására, konzekvenciák megvonására vagy renováló mozdulatok felvállalására, hanem csak gyors továbbállásra és felelősségvállalás nélküli menekülésre. Rohanás az új felé. A tradíció nem számít és nincs is már szerepe. Egyszerűen eltűnik. Csakhogy ezzel egyáltalán nem lesz igazi megújulás és valódi új kezdet az életünkben.

Ehhez a megújuláshoz (nem elmeneküléshez) van szükségünk arra a hívő életben megszerzett alkalmasságra, amelynek során megtapasztalja valaki, hogy mi mindenre elég az élő hit az emberi kapcsolatokban. Mennyi megújuló erőt képes adni. Nem az a cél, hogy ezt az erőt és lehetőséget magunkba zárjuk, hanem a megosztás a cél, vagy más szóval az átadás a másik ember életébe.

A közösségben megtapasztalt bizalom és empátia alap lesz később, amire építeni, amiből méríteni lehet. Amikor mindig újra választani és dönteni kell akár az élet legnehezebb kérdéseiben, akkor szerepet játszik a tradíció útján megszerzett és felfedezett belső, lelki kincs, amit magunkba szívni, megtapasztalni és legfőképpen megérezni lehetett az eddigi életúton. Ez az az élethez hozzáadott érték, amit igazán megélhetnek a keresztyének ma is, ha van jó kommunikáció, dinamikus közlekedés és figyelem a generációk között az egyházban. Úgy válik aktívvá a tradíció, ha a fiatalok az idősek irányába nyitottak, és fordítva is az idősebb nemzedékek meg a fiatalok irányába. Nagy kincsekkel rendelkezik mindegyik generáció. Az együtt látogatott templom, az együtt hallgatott igehirdetés és az együtt átélt szentségi események adnak elegendő erőforrást az átadáshoz, a megajándékozáshoz, a valódi lelki megújuláshoz mindegyik nemzedék tagjainak az életében. Nemcsak az ünnepnapokon, hanem a hétköznapiokon is.

Ehhez van szükségünk ma olyan egymásra figyelésre és törődésre, amelyet Illés Dávid református esperes fogalmazott meg a saját gyülekezetére nézve. Kiemelt célnak tartja, hogy a gyülekezetének tagjai kisebb közösségekben is megéljék hitüket, ahol a személyes kapcsolatrendszereik is erősödnek.

„Azt szeretnénk, hogy az emberek ne csak vasárnapi keresztyének legyenek, hanem közösségekbe is járjanak. A nyitottság nem azt jelenti, hogy bármit elfogadunk, de bármiről lehet beszélgetni, ilyenkor megvizsgáljuk, hogy az adott dolgról mit mond Isten. Fontos, hogy a hozánk érkezők ne »viselkedjenek«: joguk és lehetőségük legyen azt mondani, hogy elfáradtam, nem tudok imádkozni, kimerültem a szolgálatban, hitre és erőre van szükségem. Úgy érzem lelkészként és esperesként, mintha »ezer gyermekem« lenne. Ezt úgy értem, hogy a gyülekezeti tagok igénylik a beszélgetéseket, azt, hogy tudjam, mi az, ami fáj nekik, ami örömet ad, milyen élethelyzetben vannak. Ezért olyan fontos odafigyelni rájuk.”

(https://www.parokia.hu/v/hogy-masokat-batoritsak/?fb_comment_id=1861239627317580_1868595476581995
Letöltés:2019. 10. 24.)

Ezekre az aktivizálódó tradíciókra építhetünk mi is ma az életünkben, ahogyan az előttünk élők ránk örökítették. Ahogyan a mi életünknek meghatározója lett egy régi örökség, ugyanúgy kell, hogy éljen bennünk is az a tudat és meggyőződés, hogy a mi életünk értelme, hitünk őszintesége és nyitottságunk rugalmassága sem hiábavaló. Nem magában való. Nem önmagáért való. Átadásban él és megosztásban terjed tovább az emberi életek között.

A mi feladatunk az, hogy átkerüljön a mai fiatalok és gyermekek életébe. Megérkezzen Isten Szentlelkének ajándékaként sokszor hihetetlen, váratlan és csodába illő módon is a következő nemzedék életébe.

Ez az átvett tradíció nyújt igazán alapot és teremt olyan belső lelki erőt a mai fiatalokban, hogy lesz kedvük, lelkesedésük és energiájuk felépíteni a saját hitmegélésüket egy nagyon gyorsan változó és rendkívül színes, modern világban. Nincsen hiábavaló impulzus ebben az átadási folyamatban. Lehet, hogy nem azonnal, de egyszer célhoz ér ez a sugárzó hit.

Ez a gyülekezeti élet és az egyházi közösség jövőjének is igazi titka. Így működik a megújulásra kész gyülekezeti közösség. Legyen bátorságunk erre a tradícióhoz kötődő, de nagyon tág nyitottságban gyakorolható közösségi transzformációra ma is!

Szabó Lajos

Igék

- *„Mert bizony mondom néktek, hogy amíg az ég és a föld el nem múlik, egy ióta vagy egy vessző sem vész el a törvényből, míg minden be nem teljesedik.” (Mt 5,18)*
- *„Az ég és a föld elmúlnak, de az én beszédeim soha el nem múlnak.” (Mk 13,31)*
- *„Senki sem tesz foltot új posztóból régi ruhára, mert a toldás tovább szakítja a ruhát, és még nagyobb lesz a szakadás.
Újbort sem töltenek régi tömlőbe, mert a tömlő szétreped: a bor is kiömlik, a tömlő is tönkremegy; hanem újbort új tömlőbe töltenek, és akkor mindkettő megmarad.” (Mt 13,16-17)*
- *Vessétek le a régi élet szerint való óembert, aki csalárd és gonosz kívánságok miatt megromlott; újuljatok meg lelketekben és elmétekben, öltsetek fel az új embert, aki Isten tetszése szerint valóságos igazságban és szentségben teremtett. (Ef 4,23-24)*